

Відгук отримано
24.11.2023

Голова спеціалізованої
вченої ради

ДФ 26.133.048

Ю (Олексюк О. М.)

Голові разової спеціалізованої вченої ради

ДФ 26.133.048

доктору педагогічних наук, професору

завідувачу кафедри музикознавства

та музичної освіти

Олексюк Ользі Миколаївні

Рецензія

Світайло Світлани Валеріївни, кандидата педагогічних наук, старшого викладача кафедри академічного та естрадного вокалу факультету музичного мистецтва і хореографії Київського університету імені Бориса Грінченка, про дисертаційну роботу Савченко Юлії Олександрівни «Формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом», подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта / Педагогіка.

1. Актуальність проблеми дослідження.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства значних змін зазнає система вищої освіти, зокрема й музичної, вони спрямовані на розкриття особистісного потенціалу майбутніх фахівців, на формування досвіду творчої взаємодії у процесі професійної діяльності. Відповідно до національної програми «Освіта» (Україна XXI ст.) та документів ЮНЕСКО (Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження, Дорожня карта мистецької освіти) гуманізація освіти передбачає утвердження людини як найвищої цінності, всебічне розкриття і розвиток її здібностей, задоволення освітніх потреб.

У сучасній музичній виконавській практиці активного розвитку й поширення набуло вокальне ансамблеве виконавство – професійне й аматорське. Окремий, досить важливий його різновид – вокальні ансамблі, у роботі з якими суттєву роль відіграє творча взаємодія керівника ансамблю з учасниками колективу. У результаті аналізу організації сучасного музичного середовища, зокрема роботи з вокальними ансамблями виявлено суперечності, що склалися останнім часом між: підготовкою фахівця у сфері мистецької освіти до соціальної практики, між світовими інтеграційними процесами і недостатньою увагою до цих питань; між необхідністю застосування в діяльності

вокальних ансамблів сучасних технологій, зокрема технологій взаємодії, і традиційними способами проведенням репетицій і виступів; між вимогами до змісту готовності керівників вокальних ансамблів творчо взаємодіяти та відсутністю належних професійних знань, умінь і професійних якостей для такої взаємодії. Для додання виявлених суперечностей необхідна ґрунтовна теоретична і методична підготовка майбутніх керівників вокальних ансамблів, що й становить одне із завдань сучасної педагогічної практики. Власне, цим і зумовлений вибір теми дослідження: «Формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом».

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри естрадного та академічного вокалу за темою «Методичні основи компетентнісного підходу у вокально-професійній підготовці студентів» та загальної наукової теми факультету музичного мистецтва та хореографії Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток духовного потенціалу особистості в неперервній мистецькій освіті».

Мета дослідження – обґрунтувати організаційно-методичні засади формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом. *Об'єкт* дослідження – процес професійної підготовки майбутніх керівників вокальних ансамблів у закладах вищої освіти. *Предмет* дослідження – організаційно-методичні засади формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом.

Відповідно до предмета і мети дослідження визначено такі *завдання*: проаналізувати теоретичні основи формування готовності майбутнього керівника вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом; визначити поняття «готовність керівника вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом» та його структуру; розробити критерії формування готовності майбутніх керівників вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом; обґрунтувати організаційно-методичні засади формування готовності студентів – майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з колективом; експериментально перевірити ефективність організаційно-методичних засад формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом.

Щоб забезпечити процес формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії, необхідно дотримуватись таких організаційно-педагогічних *умов*: сформованості певної системи

особистісних якостей, професійних знань та умінь керівника вокального ансамблю; встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин у вокальному колективі; реалізації методики творчої взаємодії всіх учасників вокального колективу в процесі роботи над музичним твором; створення сприятливого психологічного клімату у музичному середовищі.

У процесі дослідження Ю. О. Савченко спирається на ґрунтовну теоретичну основу, зокрема на теорію розвитку особистості в діяльності та спілкуванні, теорію творчої педагогічної діяльності, теорію діалогу, гуманістичну психологію, теорію особистісно-орієнтованої освіти, технологію взаємодії у навчанні й вихованні, теорію музичного навчання та виховання, психологічні основи визначення музичних здібностей та професійно значущих якостей сучасного викладача-хормейстера, теорію вокально-ансамблевого виконавства, керування вокальним колективом тощо. Методологічну основу роботи становлять компетентнісний, діяльнісний, аксіологічний, культурологічний, особистісний, полісуб'єктний (діалогічний), фасилітаційний, творчий підходи до забезпечення педагогічного процесу.

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Наукова новизна результатів дисертації полягає в тому, що Ю. О. Савченко вперше обґрунтувала організаційно-методичні засади формування готовності майбутніх керівників вокальних колективів до творчої взаємодії з музичним колективом (модель, методика, умови), експериментально перевірила ефективність організаційно-педагогічних умов їх впровадження; розробила методику формування готовності майбутніх керівників вокальних колективів до творчої взаємодії з музичним колективом; запропонувала авторське визначення поняття «готовність майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом», яке охоплює: сформованість необхідних особистісних якостей, професійних знань та умінь керівника вокального ансамблю; налагодження суб'єкт-суб'єктних відносин на основі творчого спілкування, сприятливого психологічного клімату; застосування методики творчої взаємодії всіх учасників вокального колективу.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що Ю. О. Савченко визначила модель процесу формування готовності керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом, а також елементи цієї моделі, зокрема: мету, творче музичне середовище, теоретичний (методологічні підходи, принципи, структурні компоненти і критерії готовності) і методичний (методика формування готовності, етапи, методи та

прийоми, організаційно-педагогічні умови, рівні сформованості) блоки. Крім того, у роботі

конкретизовані вимоги до педагогічної майстерності сучасного керівника вокального ансамблю, запропоновано алгоритм організації творчої взаємодії керівника вокального ансамблю з колективом у роботі над музичним твором; визначено можливості керівника вокального ансамблю створювати творче музичне середовище, сприятливу психологічну атмосферу в колективі.

Практичне значення роботи полягає в тому, що в ній розроблено і практично впроваджено і практично перевірено методику формування готовності майбутнього керівника вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом; експериментально апробовані критерії та рівні сформованості готовності до творчої взаємодії у вокальному колективі; розроблено і практично застосовано діагностичний інструментарій для комплексного експериментального дослідження організаційно-педагогічних умов формування готовності керівника до творчої взаємодії з вокальним колективом. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані в роботі з дитячими вокальними колективами, молодіжними художніми ансамблями, в майстер-класах для керівників вокальних колективів, у післядипломній освіті викладачів музичного мистецтва, а також для укладання освітніх програм, підготовки навчально-методичного забезпечення. Запропонований авторкою діагностичний інструментарій надасть змогу здійснювати перевірку готовності керівників вокальних колективів творчо взаємодіяти з вокальним колективом.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження.

Достовірність результатів дослідження і сформульованих висновків підтверджена ґрунтовним теоретичним аналізом основних положень загальної і музичної педагогіки, психології, а також застосуванням теоретичних, емпіричних методів наукового пізнання, математичної статистики у процесі вирішення визначених завдань. Достовірність результатів дослідження спирається на відповідну експериментальну базу дослідження: Київський університет імені Бориса Грінченка, Криворізький державний педагогічний, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. У процесі дослідженням було охоплено 187 учасників вокальних колективів; 27 керівників вокальних ансамблів і 103 учня 5-7 класів закладів початкової мистецької освіти м. Києва та Київської області. Впровадження результатів дослідження підтверджені відповідними довідками.

5. Рівень виконання визначеного наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Ю. О. Савченко на високому кваліфікаційному рівні повністю виконала наукові завдання, визначені в роботі: визначила науковий апарат дослідження: об'єкт, предмет, мету, завдання, обґрунтувала методологічну і теоретичну базу. Представлений текст кваліфікаційної праці свідчить, що здобувачка оволоділа методологією наукового дослідження, засвоїла методологію науковому пошуку, що дає підстави дійти висновку про сформованість науково-дослідницької і методологічної компетентностей, необхідних для рівня доктора філософії.

6. Апробація результатів дисертації.

Основні положення і результати наукового пошуку викладено й обговорено у матеріалах на 13 міжнародних науково-практичних конференціях. Результати дослідження апробувалися також під час наукових семінарів на кафедрі освітології і психолого-педагогічних наук, на кафедрі музикознавства та музичної освіти та кафедрі академічного та естрадного вокалу Київського університету імені Бориса Грінченка. Основні теоретичні положення, результати та висновки дисертації висвітлені у 10 наукових публікаціях, з яких 3 – одноосібні, 7 – у співавторстві. 3 публікації надруковано у виданнях, включених (на дату опублікування) до переліку наукових фахових видань України; 3 – у виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection; 4 публікації додатково відображають результати дослідження.

7. Структура і зміст дисертації.

Структура дисертаційної роботи Савченко Юлії Олександрівни «Формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом» відповідає основним аспектам досліджуваної проблеми, меті і завданням дослідження.

Робота містить вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. У списку використаних джерел – 213 назв, з них 16 іноземними мовами, 12 додатків. Основні положення дисертації ілюструють: 15 таблиць та 4 рисунки. Матеріали, подані в додатках, сприяють повноті розкриття основного тексту роботи. Загальний обсяг дисертації – 224 сторінки, обсяг основного тексту – 181 сторінки.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання, розкрито зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; розкрито методологічну і теоретичну основу

дослідження, його наукову новизну і практичне значення, наведено дані про апробацію, впровадження результатів дослідження, відомості про структуру роботи та її обсяг.

У першому розділі дисертації «Теоретичні основи формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом як наукова проблема» авторка розкриває сутність і компонентну структуру готовності керівника вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом, характеризує вокально-ансамблеве виконавство як результат творчої взаємодії керівника ансамблю з музичним колективом, виявляє особливості готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом. Формування компетенцій Ю. О. Савченко розглядає як результат професійної освіти і пропонує організувати навчальний процес за такими чотирма етапами формування професійних компетенцій: 1) набуття знань про компетенцію; 2) відпрацювання знань про компетенцію; 3) відпрацювання реалізації компетенції; 4) включення компетенції до складу професійної діяльності. Кожен наступний етап спирається на результати попереднього. На першому етапі доцільні такі форми навчання як лекція, самостійна робота з науковою та навчальною літературою, завдяки яким відбувається сприйняття інформації; на другому етапі переважають практичні заняття і самостійна робота; на третьому етапі – виконання професійної дії в лабораторних умовах, студенти вирішують завдання на основі здобутих знань у різних ситуаціях; четвертий етап – застосування набутих компетенцій у професійній діяльності.

Другий розділ «Організаційно-методичні засади формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом» містить обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з учасниками колективу, моделювання процесу формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом; методику формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з колективом.

Серед організаційно-методичних засад формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з колективом, Ю. О. Савченко виділяє такі: структуру і зміст готовності керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з колективом; структурно-компонентну модель формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з колективом, у межах якої виділяє напрями

моделювання; методику та організаційно-педагогічні умови, що передбачають засоби і умови здійснення процесу формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з колективом. Крім того, у розділі визначені критерії, їх показники і рівні, за допомогою яких оцінюється ефективність сформованості готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з колективом.

Крім того, у розділі поетапно охарактеризовано методику формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом, вона передбачає: вдосконалення особистісних якостей керівника вокального ансамблю; застосування алгоритму спільної творчої роботи над музичним твором; заходи з формування сприятливого психологічного клімату в колективі. Методика формування готовності до творчої взаємодії охоплює три етапи: організаційно-дослідницький (адаптивний), розвивальний (період акумуляції) і конструктивно-рефлексивний (період генерації).

У третьому розділі «Експериментальна робота з формування готовності майбутнього керівника вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом» розгорнуто наведені результати констатувального етапу експерименту, формувального та контрольного етапів експериментальної роботи.

Експериментальна робота відповідає меті дослідження, а її результати підтверджують актуальність вибору проблеми дослідження і ефективність організаційно-методичних засад формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з колективом.

8. Дотримання академічної доброчесності.

Текст дисертаційного дослідження надає можливість стверджувати, що Савченко Юлія Олександрівна дотрималась правил академічної доброчесності, в тексті відсутні некоректне цитування, запозичення і плагіат. Дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням, що відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України до змісту і оформлення дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

9. Дискусійні положення та зауваження.

Основні положення і висновки дисертації, її структура, зміст, авторська концепція і її практичне втілення логічно обґрунтовані й не викликають зауважень. Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих результатів, варто зауважити, що певного узгодження потребує співвідношення визначених завдань дисертаційного дослідження і сформульованих положень в загальних висновках.

10. Загальний висновок і оцінка дисертації.

Здійснений аналіз переконує, що дослідження Савченко Юлії Олександрівни «Формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом» та опубліковані наукові праці дають підстави для висновку, що дисертаційна робота є завершеним самостійним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення, повністю відповідає обраній спеціальності.

Дисертація Савченко Юлії Олександрівни виконана на достатньо високому науковому рівні, відповідає чинним вимогам п.6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 (зі змінами), наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 3.02.2017 р. за № 155/30023, а її авторка Савченко Юлія Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент –

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри академічного
та естрадного вокалу факультету
музичного мистецтва і хореографії
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Світлана СВІТАЙЛО